HE 63/2017 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä siten, että yhtiön tehtäviä ajantasaistetaan. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi uusi säännös hankintatiedon käsittelyyn liittyvästä tietojensaanti- ja käsittelyoikeudesta.

Yhtiön asiakaspiiriin ehdotetaan lisättäväksi maakunnat ja maakuntien hankintayksiköt, jotta ne voisivat käyttää yhtiön palveluja. Lakimuutos liittyy tältä osin valmisteilla olevaan maakuntauudistukseen ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistukseen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2017.

_____

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ....1
SISÄLLYS....2
YLEISPERUSTELUT....3
1 JOHDANTO....3
2 NYKYTILA....3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö....3
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö....4
2.3 Nykytilan arviointi....5
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET....5
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET....6
5 ASIAN VALMISTELU....7
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT....10
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT....10
2 VOIMAANTULO....14
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS....14
LAKIEHDOTUS....15
Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta....15
LIITE....17
RINNAKKAISTEKSTI....17
Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta....17

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Laki Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä (1096/2008) tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2009. Hansel Oy on toiminut lain tarkoittamalla tavalla valtion yhteishankintayksikkönä ja kilpailuttanut asiakkailleen sellaisia tavara- ja palveluhankintoja, joita valtionhallinnossa käytetään laajasti. Hanselin tehtäviin on kuulunut myös asiakkaiden omien hankintojen kilpailuttaminen sekä hankintatoimeen liittyvät asiantuntijatehtävät. Lain voimaantulon jälkeen yhtiön tehtävät ovat kehittyneet muun muassa valtion hankintatoimen digitalisointiohjelman myötä, minkä vuoksi lakiin ehdotetaan tehtäväksi joitakin yhtiön tehtäviin liittyviä täsmennyksiä.

Hallitusohjelman mukaisen alueuudistuksen yhteydessä hallitus linjasi maakuntien yhteishankintojen osalta siten, että maakunnille ei perusteta valtakunnallista yhteishankintojen palvelukeskusta. Hallituksen linjausten mukaan maakuntien on kuitenkin kehitettävä vahvasti hankintayhteistyötä hankintaosaamisen vahvistamiseksi ja hankintatoimessa merkittävien volyymi- ja erikoistumisetujen saamiseksi. Hankintatoimella saavutettavat kustannussäästöt ovat merkittävät. Maakuntien hankintatoimen tukemiseksi hallituksen reformiministeriryhmä linjasi 21 päivänä joulukuuta 2016, että maakuntien oikeudesta käyttää valtion yhteishankintayksikköä säädetään erikseen.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetussa laissa säädetään Hansel Oy:n asemasta, tehtävistä ja asiakkaista. Hanselin asiakkaita ovat talousarviotalouden piiriin kuuluvien virastojen, laitosten ja muiden hankintayksiköiden lisäksi sellaiset hankintayksiköt, joita valtio rahoittaa tai joihin valtio käyttää nimitysvaltaa lain 3 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla. Tällaisia hankintayksiköitä ovat muu muassa yliopistot ja korkeakoulut sekä Yleisradio Oy ja Veikkaus Oy.

Hanselin tavoitteena on julkisten varojen käytön tehostaminen sekä tuottavuuden lisääminen hankintatoimessa. Hanselin tehtävänä on tuottaa yhteishankintatoimintoja ja hankintojen tukitoimintoja, ylläpitää hankintasopimuksia ja tuottaa hankintatoimeen liittyviä asiantuntija- ja kehittämispalveluja. Hansel kilpailuttaa yhteishankintoja pääsääntöisesti puitejärjestelyin. Valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 22 a §:ssä säädetään valtion talousarviotalouden piirissä olevien virastojen ja laitosten hankinnoista ja velvollisuudesta toteuttaa hankintansa yhteishankintasopimuksia käyttäen. Yhteishankintojen lisäksi Hansel kilpailuttaa asiakkaidensa puolesta hankintasopimuksia ja tuottaa hankintoihin liittyvää teknistä infrastruktuuria, kuten kilpailutusjärjestelmäpalvelua. Hansel ylläpitää hankintasopimuksia ja tarjoaa asiakkailleen myös hankintasopimusten sopimuskauden aikaista asiantuntijatukea.

Hansel tarjoaa asiakkailleen myös hankintatoimen kehittämiseen liittyviä palveluja, joiden tarkoituksena on parantaa hankintojen ohjausta ja johtamista sekä hankintojen suunnitelmallisuutta ja seurantaa. Tätä tarkoitusta varten valtiovarainministeriö on antanut Hanselille valtion hankintatoimen digitalisointiohjelmassa tehtäväksi valtion talousarviotalouden piiriin kuuluvien asiakkaiden hankintatiedon kokoamisen ja analysoinnin. Tietoja käytetään hankintatoimen kehittämisessä ja hankintojen suunnittelun apuna. Tarkoituksena on avata valtion hankintatietoa myös yleisölle. Toimintatapojen uudistamisen ministerityöryhmä linjasi asiasta 16 päivänä tammikuuta 2017.

Maakuntien hankintayksiköt tulevat olemaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016, jäljempänä hankintalaki) mukaisia hankintayksiköitä, joiden on kilpailutettava hankintansa hankintalainsäädännön mukaisesti.

Hankintalaissa on säännökset yhteishankintoihin liittyvistä määritelmistä, yhteishankintayksikön toiminnasta sekä oikeudesta käyttää yhteishankintayksikön kilpailuttamia hankintasopimuksia, puitejärjestelyjä ja dynaamisia hankintajärjestelmiä. Hankintalain yhteishankintayksikön määritelmä edellyttää sitä, että yhteishankintayksikön toiminta kohdistuu sen omistajiin taikka sellaisiin hankintayksiköihin, joiden oikeudesta käyttää yhteishankintayksikköä on erikseen säädetty.

Maakuntien asemasta ja tehtävistä ehdotetaan säädettäväksi vireillä olevassa sote- ja maakuntalakiuudistuksessa. Lakiluonnoksen mukaan maakunta on julkisoikeudellinen yhteisö, jolla on alueellaan itsehallinto. Maakuntia on manner-Suomessa 18. Maakunnat perustetaan lakien voimaantullessa 1 päivänä heinäkuuta 2017. Sosiaali- ja terveydenhuolto ja muut maakunnan tehtävät siirtyvät niille 1 päivänä tammikuuta 2019. Maakunnille siirtyy tehtäviä ELY-keskuksista, TE-toimistoista, aluehallintovirastoista, maakuntien liitoista ja muista kuntayhtymistä sekä kunnista. Maakuntien tehtäviin kuuluu muun muassa sosiaali- ja terveydenhuolto, pelastustoimi, ympäristöterveydenhuolto, yritys-, työ- ja elinkeinopalvelujen järjestäminen sekä liikennejärjestelmäsuunnittelu ja alueellinen tienpito. Maakuntauudistusta koskevassa lainsäädäntöesityksessä ehdotetaan lisäksi perustettavaksi valtakunnallisia palvelukeskuksia, joihin kootaan maakuntien tarvitsemia tukipalveluita. Tarkoituksena on, että palvelukeskukset ovat maakuntien yhteisesti omistamia osakeyhtiöitä, joissa valtiolla voi olla osakkuutta. Maakunnilla on lisäksi liikelaitoksia, jotka vastaavat maakunnan palvelujen tuottamisesta. Maakunnat, valtakunnalliset palvelukeskukset, maakuntien liikelaitokset sekä muut maakuntien määräysvallassa olevat yksiköt ovat hankintalain tarkoittamia hankintayksiköitä, jos niillä on yleisen edun mukainen tarkoitus ilman teollista tai kaupallista luonnetta ja ne ovat maakuntien tai muiden hankintayksiköiden määräysvallassa hankintalain tarkoittamalla tavalla. Hankintayksiköiden on kilpailutettava hankintansa hankintalain mukaisesti. Maakuntien yhteishankintojen toteuttamisesta ei ole tarkoitus maakuntalakiuudistuksen yhteydessä säätää erikseen.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Useiden eurooppalaisten yhteishankintayksiköiden toiminta kohdistuu valtion keskushallintoviranomaisten lisäksi myös aluehallintoviranomaisiin sekä kuntiin. Tanskan yhteishankintayksikkö SKI:n asiakkaita ovat valtion keskushallinto- ja paikallishallintoviranomaisten lisäksi kunnat sekä julkisomisteiset yhtiöt. Itävallan yhteishankintayksikkö Budesbeschaffung GmbH (BBG) asiakkaita ovat keskushallinnon ja osavaltioiden hankintayksiköiden lisäksi yliopistot, maakunnat, kaupungit ja kunnat. Italian yhteishankintayksikkö Consipin asiakkaita ovat keskus-, alue- ja paikallishallintoviranomaiset. Islannin yhteishankintayksikkö Rikiskaupin asiakkaita ovat valtion ja kuntien viranomaiset. Ruotsissa valtion hankinnoissa yhteishankintayksikkönä toimii Statskontoret ja kuntien yhteishankintayksikkönä SKL Kommentus.

Eurooppalaisten yhteishankintayksiköiden toiminnan ytimenä on yhteishankintojen tekeminen yhteishankintayksikön asiakaspiirille. Useille yhteishankintayksiköille on tämän lisäksi säädetty tai määrätty muitakin hankintatoimeen liittyviä tehtäviä. Esimerkiksi Italian yhteishankintayksikkö Consipin tehtäväksi on yhteishankintojen tekemisen lisäksi säädetty julkisten varojen tehostamiseen liittyvän ohjelman toimeenpano. Islannin yhteishankintayksikön tehtävänä on hankintojen tekemisen lisäksi koordinoida asiakkaidensa hankintoja. Useat eri maissa toimivat yhteishankintayksiköt ylläpitävät hankintojen tekemiseen tarkoitettuja sähköisiä palveluja, kuten kilpailutusjärjestelmiä. Tanskan yhteishankintayksikkö SKI on koonnut ja analy-

soinut kokeiluluontoisesti kuntien hankintatietoa. Kokeilu on ollut onnistunut ja sen jatkoa harkitaan parhaillaan.

2.3 Nykytilan arviointi

Valtionhallinnossa nykyinen toimintamalli, jossa valtion yhteishankinnoista on vastannut Hansel Oy, on toiminut hyvin ja vastannut sille asetettuihin tavoitteisiin. Yhteishankittavien tuotteiden ja palveluiden määrä on kasvanut vuosittain noin 140 miljoonasta eurosta (2007) noin 775 miljoonaan euroon (2016). Lisääntyneiden yhteishankintojen avulla valtio on kyennyt vähentämään päällekkäisten kilpailutusten aiheuttamaa työtä sekä saavuttanut myös merkittäviä hintaetuja ostovolyymeja kokoamalla. Toimintamallia valtiolla voidaan edelleen tehostaa analysoimalla tietojärjestelmiin kertyvää hankinta- ja suunnittelutietoa.

Yhteishankintojen lisäksi Hansel Oy on tarjonnut asiakkailleen hankintoihin liittyviä asiantuntijapalveluja, joiden merkitys on ollut vuosittain kasvussa ja virastot ovat olleet pääosin tyytyväisiä tarjontaan.

Hankintaosaamisen merkitys on viime vuosina korostunut ja tätä painotettiin myös hankintalakiuudistuksen yhteydessä. Hankintojen digitalisointi ja hankinta- ja tilausprosessin automatisointiin ja yhteisiin alustoihin tähtäävä kehittämistyö valtiohallinnossa vaatii asiantuntija-, projekti- ja tietotyötä, jota yhteishankintayksikkö pystyy tuottamaan asiakaskunnalleen. Osaamisnäkökulmasta yhteishankintayksiköt ovat palvelukeskuksia, joihin hankintojen yleistä ja erityistä osaamista on koottu. Osaamisen näkökulmasta onkin keskeistä, että suoraan yhteishankintoihin ja niihin liittyvien neuvontatehtävien lisäksi Hansel Oy on asiantuntijoidensa kautta voinut osallistua myös valtion hankintatoimen kehittämiseen. Tämän tyyppiselle toiminnalle on nähtävissä yhä lisääntyvää kysyntää koko julkishallinnossa.

Maakuntauudistus on parhaillaan valmisteilla, joten maakuntien toimintaa tai niiden hankintatoimen järjestämistä ei vielä voida arvioida. On kuitenkin selvää, että hankintatoimen kehittäminen ja yhteishankintatoimen järjestäminen vievät aikaa ja kyse on ennemminkin vuosien kuin kuukausien työstä.

Maakuntien yhteishankintojen toteuttamisesta ei ole tarkoitus maakuntalakiuudistuksen yhteydessä säätää erikseen. Maakuntien hankintayksiköiden on kuitenkin kilpailutettava hankintansa hankintalain mukaisesti. Maakunnat päättäisivät hankintatoimensa järjestämisestä itse. Maakunnilla on mahdollisuus käyttää erilaisia hankintalain mukaisia yhteistyöjärjestelyjä. Valtion toimiessa maakuntien rahoittajana on perusteltua tukea maakuntien hankintatoimea vuosien myötä valtion yhteishankintayksikköön kertyneellä hankintaosaamisella ja hankintaa tukevilla palveluratkaisuilla. Valtion yhteishankintayksikön käytön mahdollistamisen maakunnille heti niiden toimintojen käynnistyttyä edesauttaisi maakuntauudistukselle asetettujen säästötavoitteiden saavuttamista.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamista siten, että maakunnat, maakuntien valtakunnalliset palvelukeskukset, maakuntien liikelaitokset ja muut maakuntien määräysvallassa olevat hankintayksiköt voisivat olla Hansel Oy:n asiakkaita. Lakimuutos liittyy tältä osin valmisteilla olevaan maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevaan uudistukseen (HE 15/2017 vp), jota koskeva lainsäädäntö on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä.

Lakiehdotuksessa esitetään täsmennyksiä Hanselin tehtäviin. Hansel tuottaisi hankintatiedon käsittelyyn ja analysointiin sekä niihin liittyviin teknisiin ratkaisuihin liittyviä palveluja. Palvelut parantavat hankintayksiköiden mahdollisuuksia kehittää hankintojensa organisointia, johtamista ja suunnittelua. Hankintojen aiempaa parempi suunnittelu puolestaan vähentää hallinnollisia kustannuksia ja tehostaa julkisten varojen käyttöä. Hansel tarjoaisi hankintatiedon käsittely- ja analysointipalvelua olemassa olevien asiakkaidensa lisäksi myös maakunnille, jotka voivat halutessaan hyödyntää palvelua. Hansel tarjoaisi asiakkailleen myös hankintatoimen suunnitteluun liittyviä tukipalveluja. Valtion hankintatietoa käyttävän tietopalvelun toteuttamiseksi lakiin lisättäisiin myös säännös yhtiön tietojensaantioikeudesta valtion virastojen ja laitosten sekä maakuntien ja eräiden muiden yhtiön asiakkaiden hankintoja koskeviin välttämättömiin tietoihin.

Lakiehdotuksessa esitetään lisäksi Hanselille mahdollisuus osallistua hankintalain 22 §:n tarkoittamaan kansainvälisten yhteishankintojen toteuttamiseen. Jos tällaisten yhteishankintojen kohteena ovat esimerkiksi globaalien toimittajien tarjoamat tavarat (kuten lisenssit) tai palvelut, yhteistyöllä voitaisiin parantaa Hansel Oy:n asiakkaiden hankintaehtoja. Yhteistyön kohteena voisi olla myös vastuullisuusnäkökohtiin liittyvät yhteistyö ja yhteiset hankinnat, kuten vastuullisuusauditointia ja muita palveluita koskevat palveluhankinnat. Yhteistyö mahdollistaa myös osaamisen kehittämistä ja hyvien käytäntöjen omaksumista esimerkiksi muiden jäsenvaltioiden yhteistyöhön osallistuvilta hankintayksiköiltä.

4 Esityksen vaikutukset

Maakuntien hankintayksiköiden lisäämisellä Hanselin asiakkaiksi voitaisiin saavuttaa merkittäviä kustannussäästöjä, parantaa hankintojen laatua sekä vähentää hankintojen toteuttamiseen liittyviä hallinnollisia kustannuksia. Olemassa olevan ja toimintansa vakiinnuttaneen yhteishankintayksikön palvelujen avaamisella maakunta-asiakkaille vältetään uusien yksiköiden perustamiseen liittyviltä kustannuksilta, päällekkäisten yhteishankintatoimintojen sekä kilpailutuksiin ja sopimushallintaan liittyvien tietojärjestelmien rakentamiselta.

Maakuntien hallinnollisten tavaroiden ja palveluiden yhteishankintapotentiaaliksi on arvioitu noin 1,4 miljardia euroa vuodessa. Maakunnilla on hallituksen linjausten mukaisesti oikeus järjestää hankintatoimensa haluamallaan tavalla. Siten maakunnat voivat kilpailuttaa hankintansa itse taikka hyödyntää yhteishankintamahdollisuuksia. Tutkimusten mukaan yhteishankinnoilla voidaan saavuttaa merkittäviä taloudellisia säästöjä, jotka liittyvät hallinnollisiin kustannuksiin sekä volyymien kokoamisella saavutettavaan hintaetuihin sekä parempiin sopimusetuihin. Helsingin kauppakorkeakoulun toteuttaman tutkimuksen (Karjalainen et al. 2008) mukaan saavutettava taloudellinen säästö on keskimäärin 20—25 prosenttia verrattuna hajautettuun hankintatoimeen. Säästöpotentiaali kuitenkin vaihtelee hankintakategorioittain. Valtionhallinnossa joissakin tuoteryhmissä (esim. tietokoneet) yhteishankinnalla on saavutettu jopa 40 prosentin säästöt.

Maakuntauudistuksen yhteydessä ehdotetaan perustettavaksi valtakunnallisia palvelukeskuksia vastaamaan toimitilahallinnosta, talous- ja henkilöstöhallinnosta sekä ict-palveluista. Näiden palvelukeskusten hankintavolyymi on merkittävä. Yhteishankintayksikön palvelujen hyödyntämisellä voidaan saavuttaa edellä esitettyjä säästöjä. Tämän lisäksi hankintojen toteuttamisella yhteishankintayksikön kautta tai sen avulla voidaan koordinoida hankintoja ja yhtenäistää teknistä infrastruktuuria ja palvelutuotantoa.

Maakuntien ottaminen Hansel Oy:n asiakkaiksi aiheuttaa yhtiölle arviolta 1 miljoonan euron kustannukset, jotka johtuvat pääosin asiantuntijoiden rekrytoinnista. Hansel Oy on arvioinut, että em. syystä asiakaskunnan laajentamiseen liittyvät kustannukset voitaisiin kattaa toiminnan

tuotoilla vuoden 2019 loppuun mennessä. Hankintalainsäädäntö edellyttää, että kilpailutettavien puitejärjestelyjen käyttöön oikeutetut hankintayksiköt yksilöidään puitejärjestelyn tarjouspyynnössä. Tämä tarkoittaa sitä, että myös maakuntien hankintayksiköt on esitettävä tarjouspyynnössä, eivätkä ne siten voi liittyä käyttämään jo olemassa olevia aiemmin Hansel Oy:n kilpailuttamia puitejärjestelyjä. Maakuntien hankintayksiköiden ja palvelukeskusten hankintatarpeiden selvittäminen ja kilpailuttaminen vievät usein useita kuukausia, mikä aiheuttaa merkittävän viiveen hankintojen toteuttamiseen Hanselin kilpailuttamilla sopimuksilla.

Hansel Oy ja sen edeltäjät ovat toimineet valtionhallinnon yhteishankintayksikkönä eri organisaatiomuodoissa 1940-luvulta alkaen. Hanseliin on koottu hankintatoimeen liittyvää juridista ja kaupallista osaamista sekä projektihallinnan osaamista ja asiakkuuksien johtamiseen sekä raportointiin liittyvää osaamista. Olemassa olevan, keskitetysti ylläpidettävän osaamisen hyödyntämisellä arvioidaan saavutettavan tehokkuusetuja verrattuna uusien organisaatioiden perustamiseen.

Hankintatoimen keskittämisen on joissakin yhteyksissä esitetty johtavan pienten ja keskisuurten yritysten aseman huonontumiseen. Markkinoiden toimivuus on yksi yhteishankintayksiköiden toimintaa ohjaavista tekijöistä. Sitä voidaan edistää esimerkiksi jakamalla hankintoja pienempiin kokonaisuuksiin, alueellisilla ratkaisuilla, ottamalla useampia sopimustoimittajia sekä muilla hankintaan soveltuvilla keinoilla, joiden tarkoituksena on edistää kilpailua. On kuitenkin huomattava, että yhteishankintojen ytimenä ovat usein sellaiset hankinnat, joissa tarjouskilpailuihin osallistuvat toimittajat toimivat kansallisella taikka globaalilla tasolla (kuten lentomatkustus, lisenssihankinnat, polttoaineet). Esityksellä ei siten arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia yritysten toimintaan. Hansel Oy:llä on vuoden 2016 lopussa n. 400 toimittajaa, joilla on n. 2 500 alihankkijaa. Puitesopimustoimittajista oli pieniä ja keskisuuria yrityksiä 43 prosenttia vuonna 2016. Pienten ja keskisuurten yritysten aseman parantaminen on ollut hankintalakiuudistuksen yksi tavoite. Tärkeää on, että yhteishankintayksikkö aktiivisesti huomioi yhteishankintojen toteuttamisessa, aina kun mahdollista, pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuudet antaa tarjouksia yhteishankintojen tarjouskilpailuissa. Tämä voi tapahtua esimerkiksi julkaisemalla ennalta hankintoja koskevia suunnitelmia, tekemällä mahdollisimman laajoja markkinakartoituksia, jakamalla hankintoja osiin sekä välttämällä liian korkeita tarjoajien soveltuvuusvaatimuksia.

Pienten ja keskisuurten yritysten osallistumista yhteishankintojen tarjouskilpailuihin on tarpeen myös seurata yhteishankintayksikössä.

5 Asian valmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainministeriössä. Lakiluonnoksesta on pyydetty lausunnot ministeriöiltä, Kuntaliitolta, maakuntien liitoilta ja sairaanhoitopiireiltä. Vastauksissa esitystä ja sen tavoitteita pääosin tukivat tai siitä ei ollut lausuttavaa sisäministeriöllä, ympäristöministeriöllä, maa- ja metsätalousministeriöllä, puolustusministeriöllä, työ- ja elinkeinoministeriöllä, liikenne- ja viestintäministeriöllä, Varsinais-Suomen liitolla, Kainuun liitolla, Etelä-Karjalan liitolla, Etelä-Pohjanmaan liitolla, Hämeen liitolla, Keski-Suomen sairaanhoitopiirillä, Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirillä, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirillä, Ahvenanmaan valtion virastolla ja Lapin sairaanhoitopiirillä.

Maa- ja metsätalousministeriö ja puolustusministeriö kiinnittivät lisäksi huomiota siihen, ettei asiakaspiirin laajentaminen saa johtaa nykyisten asiakkaiden kustannusten kohtuuttomaan kasvuun ja kustannusten kasvu on pystyttävä kattamaan siirtymäaikana. Työ- ja elinkeinoministeriö kiinnitti lisäksi huomiota tarpeeseen tarkentaa esityksen 2 §:n perusteluja yhtiön uusien asiantuntijapalveluiden tuottamisesta sekä korosti tavoitetta edistää pienten ja keskisuurten

yritysten tasapuolisia osallistumismahdollisuuksia julkisiin hankintamenettelyihin. Ministeriö piti lisäksi kannatettavana esitetyn 2 §:n mukaisen kansainvälisen yhteishankinnan sisällyttämistä Hanselin tehtäviin.

Esityksen 3 §:ssä säädellään Hansel Oy:n asiakkaista. Kuntaliitto esitti, että maakuntien liikelaitoksia ei tulisi erikseen mainita Hansel Oy:n asiakkaana. Kuntaliitto, KL-Kuntahankinnat, Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri, Satakunnan sairaanhoitopiiri ja Lapin liitto kiinnittivät lausunnoissaan huomiota siihen, että myös muiden yhteishankintayksiköiden kuten KL-Kuntahankintojen käyttö tulisi olla mahdollista. Esityksen perustetuilla onkin mainittu, että myös muiden yhteishankintayksiköiden käyttö voi olla mahdollista. Esityksessä ei kuitenkaan ole lähdetty tarkemmin selvittämään millaisin edellytyksin muut kuin Hansel Oy voisivat yhteishankintayksikön palveluita tarjota. Helsingin ja uudenmaan sairaanhoitopiiri esitti esityksen 3 §:n muuttamista konditionaaliin siten, että yhtiön asiakkaiden toteamisen sijaan kirjattaisiin, että ”yhtiön asiakkaina voivat olla”.

Lapin liitto kiinnitti lisäksi huomiota siihen, että Hansel Oy:n ja KL-Kuntahankintojen tehtävien yhteensovittamiseen ja yhteistyöhön tulisi kiinnittää huomiota. Etelä-Karjalan sairaanhoitopiiri toivoi täsmennystä mitä tarkoitetaan valinnanvapauden piiriin kuuluvalla organisaatiolla, joka ei ole hankintayksikkö.

Hankinnoista kerättäviin tietoihin ja siihen liittyvään sääntelyyn kiinnittivät huomiota sisäministeriö, ulkoasiainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, rajavartiolaitos, poliisihallitus, Suojelupoliisi, Kuntaliitto, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, Keski-Suomen sairaanhoitopiiri ja Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri. Lisäksi Poliisihallitus kiinnitti huomiota siihen, että tietojen keruusta ei saa tulla liian raskas tehtävä hankintayksiköille. Suojelupoliisi ehdotti vaihtoehdoksi, että hankintayksiköt voisivat itse määritellä mitkä tiedot ovat salassa pidettäviä tai esityksessä rajattaisiin pois puolustus- ja turvallisuushankinnat.

Tiedonsaantioikeutta ja tietojen tuottamista koskevan pykälän 5 § ja sen perustelujen osalta käytiin jatkoneuvotteluja oikeusministeriön kanssa. Asian selkeyttämiseksi sääntelyehdotusta muutettiin seuraavasti.

Pykälän ensimmäinen momentti pidettiin alkuperäistä vastaavana. Siinä säädetään hankintoja koskevien tietojen luovuttamisesta Hansel Oy:lle. Lain 5 §:n 1 momentin mukaan hankintayksiköiden olisi luovutettava salassapitosäännösten estämättä yhtiölle hankintojen tehokkaan ja taloudellisen toteuttamisen ja tiedon analysoinnin kannalta välttämättömät laskutus-, tilaus- ja toimittajatiedot sekä tiedot hankintamääristä, hinnoista ja suunnitelmista.

Saadun palautteen ja oikeusministeriön edustajan kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta 5 §:ään lisättiin toinen ja kolmas momentti. Pykälän toisessa momentissa säädettäisiin kiellosta ilmaista tai luovuttaa salassa pidettäviä tietoja eteenpäin sekä säädettäisiin kielto käyttää salassa pidettäviä tietoja omaksi tai toisen hyödyksi. Lisäksi säädettäisiin, että salassa pidettäviä tietoja saavat yhtiössä käsitellä vain ne henkilöt, joiden työtehtäviin hankintatiedon käsittely kuuluu.

Pykälän kolmannessa momentissa säädettäisiin yhtiön velvollisuudesta huolehtia tietoturvaan ja tietojen suojaamiseen liittyvästä velvollisuudesta. Kolmannen momentin mukaan yhtiön tulee huolehtia tietojärjestelmien sekä niihin sisältyvien tietojen asianmukaisesta suojaamisesta, eheydestä ja muista tietojen laatuun vaikuttavista tekijöistä.

Pykälän neljäs momentti vastaisi alkuperäisen esityksen 2 momenttia ja siinä säädettäisiin yhtiön oikeudesta tuottaa, luovuttaa ja julkaista hankintatietoa käsittävää tietoaineistoa, jos tietoaineiston luovuttaminen ei sen muodostamisessa käytettyjen hakuperusteiden, tietojen määrän, laadun tai sisällön taikka tietoaineiston käyttötarkoituksen vuoksi ole vastoin sitä, mitä tietojen salassapidosta ja henkilötietojen suojasta säädetään.

Esitykseen liittyvä termistön osalta valtiovarainministeriön kunta- ja aluehallinto-osasto kiinnitti huomiota siihen, että esitetyssä lakimuutoksessa käytetyt termit poikkeavat osin maakuntalain termistöstä. Saadun lausunnon perusteella termistöt tarkistettiin, muutettiin mahdollisuuksien mukaan maakuntalakia vastaaviksi ja perusteluihin selkeytettiin asiaa.

Esitykseen sisältyvään vaikutusten arviointi arvioitiin suppeaksi sosiaali- ja terveysministeriön, Kuntaliiton ja Poliisihallituksen lausunnoissa. Rajavartiolaitos esitti lausunnossaan, että Hansel Oy:n roolia ei tulisi laajentaa vaan Hanselin tulisi jatkossa keskittyä vain laajasti käytettävien tavaroiden ja palveluiden kilpailuttamiseen. Helsingin ja uudenmaan sairaanhoitopiiri kiinnitti lausunnossaan huomiota terveydenhuollon hankintojen erityiseen luonteeseen sekä eri toimijoiden roolin selkeyteen Hansel Oy:n ja maakuntien kesken. Työnjaon lisäksi on huomioitava markkinanäkökohdat eri tuoteryhmien osalta. Lakiluonnoksen lausuntopyynnön määräaikaan kiinnitti huomiota Satakunnan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä, joka piti lausuntoaikataulua liian lyhyenä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

2 §. *Yhtiön tehtävät.* Pykälän 2 momenttia koskevaan yhtiön tehtäviä koskevaan luetteloon lisättäisiin hankintoihin liittyvien tietopalvelujen tuottaminen sekä niihin liittyvien teknisten ratkaisujen tarjoaminen. Hankintatiedon käsittely ei ole 2 momentissa tarkoitettua yhteishankintatoimintoa tai hankintojen tukitoimintoa, minkä vuoksi niiden tuottamisesta olisi säädettävä erikseen.

Valtiolla ei ole ollut kattavaa ja seikkaperäistä hankintatietojen tietovarantoa ja sitä hyödyntävää tietotuotantoa, vaan tieto on hajautunut ja sitä pitää kerätä useista lähteistä ja järjestelmistä. Käytännössä tiedon tarkkuus on jäänyt valtion keskuskirjanpitotiedon tasoon. Säännös mahdollistaisi yhtenäisen ja kattavan tietovarannon kokoaminen ja tietotuotantopalvelun rakentamisen valtion hankintatoimen ohjauksen ja hankintojen toteuttamisen tueksi. Keskitetty tietopalvelu pystyisi tukemaan kaikkia valtion hankintayksikköjä ja vähentää täten virastojen omaa hallinnollista taakkaa ja erillisjärjestelmien tarpeita. Hansel Oy valtion yhteishankintayksikkönä toimisi luontevana tiedon kokoajana ja tietovarannon ylläpitäjänä ja kehittäjänä.

Hankintatiedon käsittelyllä tarkoitettaisiin hankintayksiköiden hankintoihin liittyvien tietojen, kuten laskutus- ja tilaustietojen, toimittaja- ja tuotetietojen, hankintamäärien ja hintojen sekä hankintasuunnitelmien ja hankintailmoitusten tietojen käsittelyä. Näiden tietojen analysoimisen tuloksena saadaan tietoja esimerkiksi hankintayksikön varainkäytöstä, hankintojen sisällöstä, toimittajista sekä laskujen ja tilausten lukumääristä. Tietoja voidaan hyödyntää hankintayksiköiden sekä konsernitason hankintatoimen organisoimisessa ja johtamisessa, hankintojen kategorisoimisessa, suunnittelussa, seurannassa sekä ennustamisessa. Hankintatiedon käsittely on siten välttämätöntä hankintatoimen kehittämiseen liittyvien palvelujen tuottamisessa. Hankintatiedon käsittely ja analysointi toteutetaan hyödyntäen mahdollisimman paljon digitaalisia ratkaisuja kuten tekoälyä ja robotiikkaa.

Yhtiö voisi lisäksi tarjota asiantuntijapalveluja datan hyödyntämisessä hankinnoissa ja hankintojen johtamisessa. Hankintatoimen kehittämisen lisäksi hankintatiedon käsittely on tarpeen hankintasuunnitelmien laatimisessa, tulevien hankintojen ennakoinnissa sekä yhteishankintamahdollisuuksien kartoittamisessa. Tavoitteena hankintatiedon käsittelyllä sekä hankintatoimen kehittämisen palveluilla on parantaa julkisten varojen tehokasta ja suunnitelmallista tietoon perustuvaa käyttöä.

Yhtiö voisi tarjota hankintatietoon liittyviä palveluja kaikille asiakkailleen. Siten nykyisten asiakkaidensa lisäksi palvelua voitaisiin tarjota myös maakunnille ja niiden hankintayksiköille. Lähtökohtana kuitenkin olisi, että maakunnat harkitsevat itsenäisesti tarpeensa hankintatoimen kehittämisen palvelujen käyttöön. Maakunnat ja sen hankintayksiköt joutuvat suunnittelemaan ja rakentamaan hankintatoimensa organisaation ja ohjausmallit ja tarvitsevat tähän hankintatoimen kehittämisen asiantuntijapalveluja. Tarkoituksena on tukea maakuntien hankintatoimen ohjausmallien synnyttämistä, hankintatoimen kehittämistä ja suunnitelmallista hankintatointa. Tarkoituksena ei ole kuitenkaan luoda Hanselille yksinoikeutta hankintatiedon käsittelyyn ja analysointiin, vaan mahdollistaa palvelun käyttö.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin myös maininta siitä, että yhtiö voi tarjota asiakkailleen myös hankintasopimuksiin liittyvää asiantuntijapalvelua. Palvelu sisältäisi muun muassa sopimusten laatimista, oikeudellista tulkinta-apua sekä neuvontaa erimielisyystilanteissa. Palvelu liittyy esimerkiksi hankintasopimuksiin, jotka on kilpailutettu asiakkaiden puolesta ja niiden nimissä.

Muutoksella selkeytetään nykyistä lainsäädäntöä, jossa ei ole otettu kantaa olemassa oleviin hankintasopimuksiin liittyvään tukeen.

Pykälän 3 momentin mukaan yhtiö toteuttaa puitejärjestelyjä siten kuin valtion talousarviolaissa (423/1988) ja sen perusteella säädetään. Momenttiin ei ehdoteta muutoksia. Säännös ei koske maakuntia, sillä maakunnat eivät kuulu talousarviolain soveltamisalaan.

Hankintalain 4 §:n 12—14 kohdissa on yhteishankintayksikön sekä yhteishankinta- ja hankintojen tukitoimintojen määritelmät. Hankintalain 20 §:ssä on säädetty yhteishankintayksiköltä tehtävistä hankinnoista. Pykälän 4 momentin mukaan hankintalakia ei sovelleta hankintayksikön ja yhteishankintayksikön väliseen yhteishankintatoimintojen tai hankintojen tukitoimintojen tuottamista koskevaan palvelusopimukseen. Siten Hanselin asiakkaina olevat hankintayksiköt voivat hankintalain mukaisesti tehdä edellä mainittuja palvelusopimuksia ilman kilpailuttamista. Muiden hankintojen tekeminen edellyttää hankintalain soveltamista, ellei esimerkiksi hankintojen arvo alita hankintalain 25 §:n mukaisia kansallisia kynnysarvoja tai ellei muu hankintalain soveltamisalan rajaus sovellu hankintaan.

Pykälän 4 momentti olisi uusi. Tarkoituksena on ajanmukaista nykyisen lainsäädännön mukaista yhtiön tehtävää ja poistaa kansallisen lain este kansainvälisiin yhteishankintoihin osallistumiselle. Vuoden 2017 alussa voimaan tulleen hankintalain 22 §:ssä säädetään toisen Euroopan unionin jäsenvaltion yhteishankintayksiköltä tehtävistä hankinnoista sekä jäsenvaltioiden hankintayksiköiden yhteisistä hankinnoista. Hankintalain 22 § perustuu hankintadirektiiviin ja sen tarkoituksena on kannustaa jäsenvaltioiden hankintayksiköitä rajat ylittävään yhteistyöhön sekä tehdä mahdolliseksi toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneen yhteishankintayksikön palvelujen käyttäminen. Rajat ylittäviä hankintayksiköiden yhteisiä hankintoja voidaan tehdä monenlaisin oikeudellisin järjestelyin. Hansel-laki edellyttää Hanselin toiminnan kohdistumista laissa määriteltyyn asiakaspiiriin, mikä rajoittaa yhtiön mahdollisuuksia osallistua muiden hankintayksiköiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Pykälässä säädettäisiin siten, että yhtiö voi osallistua hankintalain 22 §:n mukaiseen yhteistyöhön ja toisaalta myös sellaisiin järjestelyihin, joissa poikkeusluonteisesti yhteistyön tuloksen käyttäjinä olisivat myös muut kuin 3 §:n mukaiset hankintayksiköt. Asiakkaina voisivat tällöin olla myös esimerkiksi muiden yhteistyöhön osallistuvien hankintayksiköiden asiakkaat.

Yhtiön osallistuminen 4 momentin mukaisiin yhteishankintoihin mahdollistaisi rajat ylittäviin hankinta-aloitteisiin osallistumisen, kuten muiden Pohjoismaiden kanssa toteutettavan polttonesteiden hankkimisen jäänmurtajien käyttöön eri maiden satamissa sekä yhteistyössä muiden eurooppalaisten yhteishankintayksiköiden kanssa toteutettavan lisenssihankinnan, jolloin yhteisen neuvotteluvoiman etuna voisi mahdollisuus neuvotella entistä paremmat ehdot globaaleilta toimittajilta. Yhteistyön kohteena voisivat olla myös erilaiset innovatiiviset hankinnat sekä digitalisaatioon liittyviin kehityshankkeisiin osallistuminen. Euroopan komissio on kannustanut jäsenvaltioita ja erityisesti yhteishankintayksiköitä erilaisiin yhteishankkeisiin. Komissio on korostanut rajat ylittävän kaupan lisääntymistä sekä ammattiosaamisen parantamiseen ja uusien toimintatapojen leviämiseen liittyviä tekijöitä.

3 §. *Asiakkaat.* Pykälän 1 momentin mukaisesti Hanselin asiakaspiiriin lisättäisiin maakunnat ja maakuntien hankintayksiköt. Maakunnalla tarkoitettaisiin maakuntalakiehdotuksen 2 §:ssä tarkoitettua julkisoikeudellista yhteisöä. Maakuntien hankintayksiköitä olisivat muun muassa maakuntien liikelaitokset ja maakuntien valtakunnalliset palvelukeskukset. Maakunnan liikelaitoksella tarkoitettaisiin maakuntalakiehdotuksen 52 §:ssä tarkoitettua maakunnan perustamaa liikelaitosta, joka tuottaa maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja. Maakuntien valtakunnallisilla palvelukeskuksilla tarkoitettaisiin maakuntalakiehdotuksen 118 §:ssä tarkoitettuja palvelukeskusyhtiöitä. Muulla maakunnan hankintayksiköllä tarkoitettaisiin maakunta-

lain 4 §:ssä tarkoitettuja maakuntakonserniin kuuluvia yhteisöjä, yhtiöitä ja säätiöitä, jotka toimivat julkisista hankinnoista annetun lain mukaisina hankintayksiköinä. Momentin mukaisesti yhtiö voisi siten tarjota 2 §:n mukaisia palveluja nykyisten asiakkaidensa lisäksi maakunnille ja maakuntakonserneihin kuuluville muille hankintayksiköille. Hankintalain 4 §:n 12 kohdan mukaan yhteishankintayksikön toiminnan tulee kohdistua sen omistaviin hankintayksiköihin taikka sellaisiin hankintayksiköihin, joiden oikeudesta käyttää yhteishankintayksikön toimintoja on erikseen säädetty. Koska maakunnat eivät omista Hansel Oy:n osakkeita, on tarpeen säätää niiden asiakkuuksista.

Pykälän 2 momentin mukaisesti yhtiön asiakas voisi olla myös sellainen julkisoikeudellinen laitos, johon maakunta, maakunnan liikelaitos, maakuntien valtakunnallinen palvelukeskus tai muu maakunnan hankintayksikkö käyttää määräysvaltaa rahoituksen taikka nimittämisoikeuden perusteella. Tällainen julkisoikeudellinen laitos voi olla esimerkiksi maakunnan ja kunnan yhteisesti omistama hankintayksikkö, johon maakunta käyttää määräysvaltaa suuremman omistusoikeuden johdosta tai maakuntalakiehdotuksen 125 §:n tarkoittama valtakunnallisen palvelukeskuksen tytäryhtiö. Hankintalain ja Hansel-lain mukaan yhteishankintayksikön asiakkaita voivat olla vain hankintayksiköt. Siten esimerkiksi valinnanvapauden piiriin kuuluvat organisaatiot, sikäli kun ne eivät ole hankintayksiköitä, eivät myöskään voisi olla yhtiön asiakkaita, vaikka ne muuten täyttäisivät 2 momentin edellytykset.

Maakuntien hankintayksiköillä tarkoitettaisiin myös maakuntien perustamisesta vastaavaa väliaikaishallintoa. Yhtiön asiakkaina voisivat siten toimia myös maakuntien perustamisvaiheen organisaatiot, kuten väliaikaiset valmistelutoimielimet ja niiden jaostot. Maakuntauudistuksessa perustettavien väliaikaisten valmistelutoimielinten on tarkoitus johtaa maakunnan toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelua ja käyttää sitä koskevaa päätösvaltaa maakuntavaltuuston toimikauden alkuun asti. Maakuntalakiehdotuksen ja siihen liittyvän voimaanpanolakiehdotuksen mukaan tarkoituksena on, että valmistelutoimielimellä olisi oikeus tehdä maakuntaa sitovia määräaikaisia sopimuksia, jotka voivat olla voimassa enintään vuoden 2019 loppuun saakka. Väliaikaishallinto voisi Hansel Oy:n asiakkaana tehdä hankintoja perustettavan maakunnan käyttöön sekä käyttää hankintatoimen asiantuntijapalveluja esimerkiksi maakunnan hankintatoimen organisointi-, johtamis- ja suunnittelumallien luomiseksi.

Maakuntien hankintayksiköillä olisi oikeus käyttää Hanselin kilpailuttamia yhteishankintoja vaihtoehtona omille kilpailutuksille taikka muiden yhteishankintayksiköiden käyttämiselle edellyttäen, että hankintayksiköllä on oikeus yhteishankintayksikön käyttämiseen. Toisaalta Hanselilla olisi oikeus suunnitella maakuntien tarpeisiin perustuen tukipalvelujen tuottaminen sekä ne tuote- ja palvelualueet, joista yhteishankintoja toteutetaan.

Hansel toimisi siten nykyisten asiakkaidensa lisäksi myös maakuntien hankintojen ammattimaisena julkisten hankintojen kilpailuttajana ja hankinta-asiantuntijana sekä hankintoja koskevien sopimusten ja toimittajatiedon hallinnoijana. Hansel yhdistäisi maakuntien ja muiden asiakkaidensa hankintavolyymejä kilpailutilanteen huomioivissa kokonaisuuksissa ja edistäisi maakuntien hankintatoimen laadukasta toteuttamista ja varojen tehokasta käyttöä sekä tukisi maakuntia myös vaativien hankintojen suunnittelussa ja kilpailutuksissa.

5 §. *Tiedonsaantioikeus ja tietojen tuottaminen.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös hankintatiedon käsittelyyn liittyvästä tietojensaanti- ja käsittelyoikeudesta. Säännös on tarpeellinen 2 §:n 2 momentin mukaisen hankintatieto- ja analysointitehtävän toteuttamiseksi.

Pykälän 1 momentin mukaan 3 §:n 1 momentissa tarkoitettujen hankintayksiköiden on luovutettava salassapitosäännösten estämättä yhtiölle hankintojen tehokkaan ja taloudellisen toteuttamisen ja tiedon analysoinnin kannalta välttämättömät laskutus-, tilaus- ja toimittajatiedot se-

kä tiedot hankintamääristä, hinnoista ja hankintasuunnitelmista. Tiedot saataisiin pääsääntöisesti automaattisesti erilaisista tietojärjestelmistä, kuten tilaus- ja ostolasku-, matka- ja maksukorttitietojen käsittelyyn tarkoitetuista tietojärjestelmistä. Hankintasuunnitelmia koskevat tiedot asiakkaat lähtökohtaisesti itse antaisivat tietojärjestelmän välityksellä. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole, että yhtiölle luovutetaan tai että se käsittelisi henkilötietoja.

Luovutusvelvoitteen kohteena olevat tiedot olisivat välttämättömiä tietopalvelun toteuttamiselle sekä hankintatoimen kehittämiselle. Pääsääntöisesti tehtyjä hankintoja koskevat tiedot ja tulevia hankintoja koskevien hankintasuunnitelmien tiedot ovat julkisia viranomaisen tietoja, joten niiden luovuttaminen yhtiölle on mahdollista kyseisen viranomaisen suostumuksella. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 26 §:n mukaan viranomainen voi antaa tietoja myös salassa pidettävistä asiakirjoista, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaan säädetty taikka jos se, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa siihen suostumuksensa. Tietoihin liittyvistä salassapitoperusteiden osalta sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:ää. Hankintayksiköt vastaisivat tietojen merkitsemisestä salassa pidettäviksi taloushallinnon järjestelmiinsä noudattaen asiaan liittyviä säädöksiä ja määräyksiä, kuten talousarviotalouden piirissä olevia valtion organisaatioita koskevia Valtiokonttorin määräyksiä luottamuksellisen tiedon käsittelystä ostolaskujärjestelmässä.

Pykälään sisältyvä tietojenluovutusvelvollisuus koskisi myös maakuntia ja niiden hankintayksiköitä. Maakuntalakia koskevassa esityksessä ehdotetaan, että viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki koskisi myös maakuntien viranomaisia, joten niiden hankintatiedot ovat lähtökohtaisesti julkisia. Keskitetyn tietovarannon ylläpitämisen kannalta ja tietojen analysoinnin kannalta olisi tärkeää, että tiedot saadaan mahdollisimman täydellisinä ja yhteismitallisina valtion lisäksi myös maakunnilta ja niiden hankintayksiköiltä, joten tietojenluovutusvelvollisuus koskisi myös salassa pidettäviä tietoja. Maakuntien hankintatietoja tarvitaan muun muassa maakuntien toiminnan ja investointien ohjauksessa ja seurannassa. Yhtiöön rakennettava tietotuotantopalvelu pystyisi siten tukemaan maakuntien hankintadatan analysointia. Maakuntien hankintatietojen analysointitarve on nostettu esille sote- ja maakuntauudistusta koskevissa hallituksen kannanotoissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin salassa pidettävien tietojen käsittelyyn oikeutetuista henkilöistä, salassa pidettäviin tietoihin liittyvästä vaitiolovelvollisuudesta sekä kiellosta hyödyntää salassa pidettäviä tietoja omaksi taikka toisen hyödyksi tai vahingoksi. Tietoja luovuttaessaan hankintayksiköiden tulisi antaa yhtiölle tieto siitä, mitkä hankintatiedot ne katsovat salassa pidettäviksi. Salassa pidettäviä tietoja saisivat yhtiössä käsitellä vain ne henkilöt, joiden työtehtäviin hankintatiedon käsittely kuuluu. Salassa pidettävien tietojen käsittelyyn osallistuvien henkilöiden luotettavuus ja nuhteettomuus tulisi varmistaa lainsäädännön mahdollistamin keinoin, kuten henkilöturvallisuusselvitysten avulla. Henkilöt tulisi myös kouluttaa tietojen asianmukaiseen käsittelyyn. Tietojen salassapito olisi turvattava myös tilanteessa, jossa tietojen käsittelyä suorittaisi yhtiön toimeksiannosta ja sen lukuun myös muu tietojen käsittelijä, kuten tietojärjestelmätoimittaja. Tällaisten tahojen kanssa olisi tehtävä turvallisuussopimukset, joilla turvataan tietojen asianmukainen käsittely ja salassapito.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tietojärjestelmien ja tietojen asianmukaisesta suojaamisesta, eheydestä sekä muista tietojen laatuun liittyvistä tekijöistä. Säännös edellyttäisi, että yhtiö toteuttaisi asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet tietojen käsittelyn turvallisuuden varmistamiseksi ottaen huomioon tekniset ratkaisut, toteuttamiskustannukset, käsittelyn luonne sekä todennäköisyydeltään ja vakavuudeltaan vaihtelevat riskit. Säännös edellyttäisi myös käsiteltävien tietoaineistojen suojaamista asianmukaisten tietoteknisten ratkaisujen li-

säksi toimitilojen turvallisuuteen liittyvillä toimenpiteillä, kuten lukituksilla ja kulunvalvonnalla.

Pykälän 4 momentin mukaan yhtiö voisi tuottaa, luovuttaa ja julkaista hankintatietoa käsittävää tietoaineistoa, jos tietoaineiston luovuttaminen ei vaarantaisi tietojen salassapitoa tai henkilötietojen suojaa. Yhtiö voisi käsitellä ja jalostaa tietoa tuottaen siitä erilaisia analyysejä asiakkaidensa varainkäytöstä, hankinnoista, toimittajista sekä laskujen ja tilausten lukumääristä. Tietoja voitaisiin luovuttaa niille hankintayksiköille, joiden tiedoista on kysymys käytettäväksi esimerkiksi hankintatoimen kehittämisessä ja varojen käytön seurannassa sekä hankintojen suunnittelussa. Hankintayksiköille voitaisiin luonnollisesti luovuttaa myös niiden omat salassa pidettävät tiedot sellaisenaan taikka muilla tiedoilla rikastettuina. Tietoja voitaisiin luovuttaa myös valtiovarainministeriölle, joka vastaa valtion hankintatoimen johtamisesta ja kehittämisestä.

Julkista hankinta- ja analyysitietoa julkaistaisiin myös muille hankintayksiköille (kuten valtion kirjanpitoyksiköille) sekä yleisölle avoimena datana. Siltä osin kuin yhtiön saamiin tietoihin sisältyisi salassa pidettävää tietoa, se anonymisoitaisiin tai julkaistaisiin muokattuna siten, ettei salassapito vaarannu tietoja yhdistelmällä. Salassa pidettävää tietoa luovutettaisiin sellaisenaan vain, jos tietojen luovuttaminen perustuisi lakiin.

Tietojen käsittelyllä ja julkaisemisella on tarkoitus edistää hankintojen ja julkisten varojen käytön avoimuutta, mikä edistäisi hankintayksiköiden toiminnan ja varainkäytön seurantaa, hankintojen asianmukaista toteuttamista sekä korruption ehkäisemistä. Säännös edistäisi siten hallinnon avoimuutta ja viranomaisten taloustietojen julkisuutta.

Valtiovarainministeriö avasi vuoden 2016 syksyllä valtion talousarviodatan tarkastelua varten tutkibudjettia.fi -palvelussa. Useat kaupungit julkaisevat hankintadataansa. Valtion hankintadataa voidaan avata yleisölle esim. valmiiden raporttien ja tietopalvelun muodossa. Valtion hankintatiedon tultua avatuksi yleisölle, on perusteltua, että vastaava tietojen avaaminen tehdään myös maakuntien hankintatiedolle. Tarkoituksena on, että valtion sisäisenä työnä voitaisiin tuottaa ja hyödyntää viranomaisten tietoaineistoja tilanteissa, joissa tietojen antamiseen ei ole suojeltavien intressien kannalta esteitä. Säännös edistäisi siten viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 21 §:ssä esitettyjä tavoitteita tietoaineistojen hyödyntämisestä.

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2017.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

muutetaan Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain (1096/2008) 2 § ja 3 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 2 § osaksi laissa 1410/2016, sekä

lisätään lakiin uusi 5 § seuraavasti:

2 §

Yhtiön tehtävät

Yhtiö on julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 4 §:n 12 kohdassa, julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (1531/2011) 10 §:n 2 momentissa sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 4 §:n 12 kohdassa tarkoitettu yhteishankintayksikkö.

Yhtiön tehtävänä on tuottaa asiakkailleen yhteishankintatoimintoja ja hankintojen tukitoimintoja. Yhtiö ylläpitää hankintasopimuksia ja tuottaa asiakkailleen hankintasopimuksiin liittyvää asiantuntijapalvelua. Lisäksi yhtiön tehtävänä on tuottaa asiakkailleen hankintatoimeen liittyviä asiantuntija- ja kehittämispalveluja sekä hankintatiedon käsittely- ja analysointipalveluja ja näihin liittyviä teknisiä ratkaisuja.

Yhtiö toteuttaa hankintasopimuksia ja puitejärjestelyjä siten kuin valtion talousarviosta annetussa laissa (423/1988) ja sen nojalla erikseen säädetään tai valtiovarainministeriön päätöksellä määrätään.

Yhtiö voi lisäksi osallistua muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden hankintayksiköiden kanssa toteutettaviin yhteishankintoihin sekä harjoittaa muuta julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 22 §:n mukaista yhteistyötä. Tällaisessa yhteistyössä toteutettavan palvelun asiakkaina voivat tapauskohtaisesti olla muutkin kuin tämän lain 3 §:ssä tarkoitetut hankintayksiköt.

3 §

Asiakkaat

Yhtiön asiakkaita ovat valtionhallinnon virastot ja laitokset, valtion liikelaitokset sekä valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot. Yhtiön asiakkaita ovat myös eduskunta sekä sen alaisuudessa, valvonnassa ja yhteydessä toimivat yksiköt. Yhtiön asiakkaita ovat lisäksi maakunnat ja muut maakuntien hankintayksiköt.

— —

5 §

Tiedonsaantioikeus ja tietojen tuottaminen

Edellä 3 §:n 1 momentissa tarkoitettujen hankintayksiköiden on luovutettava salassapitosäännösten estämättä yhtiölle hankintojen tehokkaan ja taloudellisen toteuttamisen ja tiedon analysoinnin kannalta välttämättömät laskutus-, tilaus- ja toimittajatiedot sekä tiedot hankintamääristä, hinnoista ja hankintasuunnitelmista.

Yhtiön tai sen alihankkijan palveluksessa oleva henkilö ei saa ilmaista tai luovuttaa sivulliselle yhtiön 1 momentin nojalla saamia salassa pidettäviä tietoja, eikä käyttää niitä omaksi taikka toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Salassa pidettäviä tietoja saavat yhtiössä käsitellä vain ne henkilöt, joiden työtehtäviin hankintatiedon käsittely kuuluu.

Yhtiön tulee huolehtia tietojärjestelmien sekä niihin sisältyvien tietojen asianmukaisesta suojaamisesta, eheydestä ja muista tietojen laatuun vaikuttavista tekijöistä.

Yhtiö voi tuottaa, luovuttaa ja julkaista hankintatietoa käsittävää tietoaineistoa, jos tietoaineiston luovuttaminen ei sen muodostamisessa käytettyjen hakuperusteiden, tietojen määrän, laadun tai sisällön taikka tietoaineiston käyttötarkoituksen vuoksi ole vastoin sitä, mitä tietojen salassapidosta ja henkilötietojen suojasta säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 1 päivänä kesäkuuta 2017

Pääministeri

Juha Sipilä

Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen

Liite
Rinnakkaisteksti

Laki

Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:
muutetaan Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain (1096/2008) 2 § ja 3 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 2 § osaksi laissa 1410/2016, sekä
lisätään lakiin uusi 5 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
2 §	2 §
Yhtiön tehtävät	Yhtiön tehtävät
Yhtiö on julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 4 §:n 12 kohdassa, julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (1531/2011) 10 §:n 2 momentissa sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 4 §:n 12 kohdassa tarkoitettu yhteishankintayksikkö.	Yhtiö on julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 4 §:n 12 kohdassa, julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (1531/2011) 10 §:n 2 momentissa sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 4 §:n 12 kohdassa tarkoitettu yhteishankintayksikkö.
Yhtiön tehtävänä on tuottaa asiakkailleen yhteishankintatoimintoja ja hankintojen tukitoimintoja. Yhtiö ylläpitää hankintasopimuksia. Lisäksi yhtiön tehtävänä on tuottaa asiakkailleen hankintatoimeen liittyviä asiantuntija- ja kehittämispalveluja.	Yhtiön tehtävänä on tuottaa asiakkailleen yhteishankintatoimintoja ja hankintojen tukitoimintoja. Yhtiö ylläpitää hankintasopimuksia *ja tuottaa asiakkailleen hankintasopimuksiin liittyvää asiantuntijapalvelua*. Lisäksi yhtiön tehtävänä on tuottaa asiakkailleen hankintatoimeen liittyviä asiantuntija- ja *kehittämispalveluja sekä hankintatiedon käsittely- ja analysointipalveluja ja näihin liittyviä teknisiä ratkaisuja.*
Yhtiö toteuttaa hankintasopimuksia ja puitejärjestelyjä siten kuin valtion talousarviosta annetussa laissa (423/1988) ja sen nojalla erikseen säädetään tai valtiovarainministeriön päätöksellä määrätään.	Yhtiö toteuttaa hankintasopimuksia ja puitejärjestelyjä siten kuin valtion talousarviosta annetussa laissa (423/1988) ja sen nojalla erikseen säädetään tai valtiovarainministeriön päätöksellä määrätään.
	Yhtiö voi lisäksi osallistua muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden hankintayksiköiden kanssa toteutettaviin yhteishankintoihin sekä harjoittaa muuta julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 22 §:n mukaista yhteistyötä. Tällaisessa yhteistyössä toteutettavan palvelun asiakkaina voivat tapauskohtaisesti olla muutkin kuin

	tämän lain 3 §:ssä tarkoitetut hankintayksiköt.
3 §	3 §
Asiakkaat	Asiakkaat
Yhtiön asiakkaita ovat valtionhallinnon virastot ja laitokset, valtion liikelaitokset sekä valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot. Yhtiön asiakkaita ovat myös eduskunta sekä sen alaisuudessa, valvonnassa ja yhteydessä toimivat yksiköt.	Yhtiön asiakkaita ovat valtionhallinnon virastot ja laitokset, valtion liikelaitokset sekä valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot. Yhtiön asiakkaita ovat myös eduskunta sekä sen alaisuudessa, valvonnassa ja yhteydessä toimivat yksiköt. *Yhtiön asiakkaita ovat lisäksi maakunnat ja maakuntien hankintayksiköt.*
— — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — —
	5 §
	Tiedonsaantioikeus ja tietojen tuottaminen
	Edellä 3 §:n 1 momentissa tarkoitettujen hankintayksiköiden on luovutettava salassapitosäännösten estämättä yhtiölle hankintojen tehokkaan ja taloudellisen toteuttamisen ja tiedon analysoinnin kannalta välttämättömät laskutus-, tilaus- ja toimittajatiedot sekä tiedot hankintamääristä, hinnoista ja hankintasuunnitelmista.
	Yhtiön tai sen alihankkijan palveluksessa oleva henkilö ei saa ilmaista tai luovuttaa sivulliselle yhtiön 1 momentin nojalla saamia salassa pidettäviä tietoja, eikä käyttää niitä omaksi taikka toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Salassa pidettäviä tietoja saavat yhtiössä käsitellä vain ne henkilöt, joiden työtehtäviin hankintatiedon käsittely kuuluu.
	Yhtiön tulee huolehtia tietojärjestelmien sekä niihin sisältyvien tietojen asianmukaisesta suojaamisesta, eheydestä ja muista tietojen laatuun vaikuttavista tekijöistä.
	Yhtiö voi tuottaa, luovuttaa ja julkaista hankintatietoa käsittävää tietoaineistoa, jos tietoaineiston luovuttaminen ei sen muodostamisessa käytettyjen hakuperusteiden, tietojen määrän, laadun tai sisällön taikka tietoaineiston käyttötarkoituksen vuoksi ole vastoin sitä, mitä tietojen salassapidosta ja henkilötietojen suojasta säädetään.
	———
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.
	———